

Anmeldelser

Russisches Geographisches Namenbuch, udgivet af Max Vasmer og Herbert Bräuer. Akademie der Wissenschaften und der Literatur. Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1964. Bd. I, 672 + 41 s., 22 x 30 cm. 110 DM.

En blot nogenlunde fyldig liste over russiske topografiske navne har hidtil ikke eksisteret i en for almenheden tilgængelig udarbejdelse. Fra slutningen af det 19. århundrede foreligger dog for visse guvernementer sådanne fortegnelser og desuden en række publikationer, som beskæftiger sig med stednavneformernes sproglige karakter. Max Vasmer påbegyndte imidlertid i 1930'erne en indsamling af stednavne fra det daværende „europæiske“ Rusland og knyttede dertil mangeårige og indgående studier over navneformer i de forskellige slavisk-sprogede områder. Materialet hertil gik imidlertid til grunde i 1945, og i 1950 genoptog han arbejdet, denne gang med en betydelig medarbejderstab, med det resultat, at man nu efter hans død råder over et stof på ca. ½ million øst-slaviske stednavne med registrering af de talrige parallelformer fra vestslaviske, finske, baltiske og andre sprog. Dertil kommer, at de moderne stednavneformer indenfor Sovjetunionen på mange måder afviger fra de ældre former, og at der er kommet et stort, nyt navnestof til. Man har forsøgt ved hvert stednavn at foretage en lokalisering, hvilket er så meget mere påkrævet, som det samme stednavn ofte genfindes på vidt adskilte lokaliteter.

En vurdering af dette yderst heterogene og vanskeligt tilgængelige navnestof i den sædvanlige betydning af ordet stednavneforskning fordrer dybtgående kendskab til ikke blot de slavisk-sprogede, men også andre tungemål inden for Sovjetunionens område. Her skal kun peges på, at dette kæmpeværk, som her indledes, utvivlsomt vil blive anvendt meget, måske nok navnlig af den egentlige stednavneforskning, men også i regionalgeografiske studier.

Niels Nielsen.

D. R. Bates (ed.): The Planet Earth. 2. ed. Pergamon Press. Oxford, London 1964. 370 s., talrige illustrationer. 14 x 22 cm. 35 sh.

Første udgave af denne bog udkom i 1957 som en art status for hovedlinjerne i vor geofysiske kundskab ved indgangen til Det Geofysiske År. Siden da har I.G.Y., The Mohole Project og andre geofysiske forskningsprogrammer i væsentlig grad øget vor viden. Man har derfor anmodet en snes ledende geofysikere om at skrive en ganske kort (ca. 1 ark) men

indholdsrig og koncentreret oversigt over den nyeste udvikling inden for den enkelte arbejdsområde, og man har på denne vis opnået en effektiv og nyttig ajourføring af første udgave. Stoffet berører i mange tilfælde den geografiske problemkreds, og fysiske geografer vil med udbytte kunne anvende *The Planet Earth* som opslags- og orienteringsværk. Det er vigtigt at være opmærksom på, at adskillige af de nye opdagelser er af en sådan karakter, at de burde finde vej også til mere elementære lære- og håndbøger. I øvrigt er bogen usædvanlig velredigeret og velskrevet. Det er en spændende og meget inciterende orientering om en af de store naturvidenskabelige bedrifter i vor tid.

Niels Nielsen.

Norge, bil- og turistkort i målestokken 1:325.000 og 1:400.000. 5 dobbeltblade. 1-2 Sør-Norge, 3-4 Midt-Norge, 5-6 Møre og Trøndelag, 7-8 Nordland, 9-10 Troms og Finnmark. J. W. Cappelens Forlag, Oslo 1965. Sammenfoldet 15 x 25 cm. Pris 12,50 n. kr. pr. dobbeltblad.

Man har flere gange tidligere forsøgt at tilvejebringe et turistkort over Norge, men foretagender af denne art har altid mødt meget store vanskeligheder. Man har imidlertid nu fået et meget stort og værdifuldt nyt topografisk materiale, der har fundet anvendelse ved fremstillingen af det store Norges-atlas (*Geografisk Tidsskrift*, 63. bind, 2. halvbind, december 1964), et grundlag, som er langt mere effektivt, end man hidtil har haft rådighed over. Navnestoffet er betydeligt større end det hidtil anvendte. Kortenes udtegnning giver et meget smukt og klart billede af terrænets hovedlinier, af veje, stier og bebyggelser, og desuden en oversigt over hoteller, turisthytter, campingpladser, udsigtspunkter, mindesmærker, seværdigheder, sportsanlæg og meget andet.

For bilisten er det vigtigt at have en vejkarakteristik. Som rejsekort vil dette materiale utvivlsomt få afgørende betydning og bidrage til at øge udbyttet af et besøg i Norge, især for sådanne som ikke nøjes med at sætte sig på en enkelt plads, en hytte eller et højfjeldshotel, men som rejser gennem en større eller mindre del af dette rige og afvekslende land.

Niels Nielsen.

Ewart Johns: British Townscapes. Edward Arnold Ltd., London 1965. 202 s. med 185 illustrationer. 19 x 26 cm. 45 sh.

Ud fra den betragtning, at byerne gennem stilarter, anvendelse af bygningsmateriale og kapitaludbud afspejler den tid og de mennesker, der har skabt dem, analyserer Ewart Johns de engelske byer ud fra det omfang og den intensitet, hvormed forskellige tiders arkitektur har præget byernes morfologi. Han finder herigennem eksempler på den sydeuropæiske, „klassiske“ bys rolige, veldefinerede og udadstræbende (horisontale) byplan med dens lave, sluttede perspektiver som det ene af yderpunkterne, og den nordeuropæiske „romantiske“ bys beskyttede, aktivitetsprægede og opadstræbende (vertikale) stil med dens typiske brudte linier som det andet yderpunkt. Disse typers specielle, engelske tilsnit ser forfatteren i den måde, hvorpå lokalt bygningsmateriale indgår som et væsentligt led i arkitekturen. Som eksempel på den klassiske linie i engelsk arkitektur nævnes de kendte Terrace Houses, mens Englands bidrag til den romantiske stil er the Garden City. For en bygeograf er der adskillig

inspiration at hente fra denne uortodokse behandling af det engelske bylandskab, men ellers må emnet siges at ligge i yderkanten af geografien. Enhver kan dog glæde sig over stilens elegance og de smukke illustrationer, såvel fotografier som forfatterens egne tegninger.

Viggo Hansen.

Land Use in Northern Ireland. The general report of the Land Utilization Survey of Northern Ireland. Edited by L. Symons. University of London Press 1963. 288 s. incl. 89 tekstfigurer, 20 fotografiske tavler samt statistisk appendix. 19 x 25 cm. 42 sh.

Det er det geografiske institut ved Queen's University i Belfast, som har ansvaret for denne Land Use undersøgelse, der som forbillede har den i årene umiddelbart før 2. verdenskrig under Dudley Stamps ledelse udarbejdede Land Utilization Survey of Britain. Den i 4 hovedafsnit og 18 kapitler inddelte bog giver meget grundig besked om Nordirlands landbrug, dels i form af en rent systematisk del, dels i en almindelig redegørelse for de vigtigste landbrugsregioner og endelig i en gennemgang af hver af de 6 grevskaber. I konklusionen erkendes det, at Nordirland er meget dårligt udstyret med første klasses landbrugsjord, hvorfor man advarer mod, at sådan jord inddrages under byudvikling, men i stedet for og under henvisning til det ledsagende Land Classification Map (1:375.000) benytter de noget ringere jorder hertil, efter princippet: det størst mulige udbytte (af jorden) ved de mindst mulige omkostninger. På grundlag af nogle rentabilitetsberegninger fastslår forf., at over halvdelen af samtlige landbrug ikke yder brugeren en rimelig indkomst, men at større brugsenheder er nødvendige for en højere effektivitet. Forf. mener yderligere, at den megen økonomiske støtte til landbruget har været en medvirkende hindring for indførelsen af forbedringer i landbrugets tekniske udstyr såvel som i den landbrugsfaglige uddannelse. Meget få irske landbrug fører således regnskab. Sluttelig anfører forf. ønskværdigheden af en større produktivitet og nødvendigheden af en planlægning, men afholder sig i øvrigt fra at fremkomme med konkrete forslag i denne henseende.

Viggo Hansen.

British Landscapes Through Maps. No. 4: The Chilterns, af J. T. Coppock (1962), 28 s. No. 5: Snowdonia, af C. Embleton (1962), 28 s. No. 6: Merseyside, af R. K. Gresswell og R. Lawton (1964), 36 s. The Geographical Association, Sheffield. 18,5 x 24,5 cm. 4 sh. 6 d. til 5 sh.

De populære britiske One-inch kort er det kartografiske grundlag for en ny serie af landskabsgeografiske beskrivelser, hver dækkende et areal på 40 x 50 km. Foruden de nævnte er udkommet The English Lake District, The Yorkshire Dales og Guernsey. Kortbladsbeskrivelserne omfatter en redegørelse for såvel det fysiske landskab (geologi, morfologi, hydrografi og biogeografi) som kulturlandskabet, og britisk tradition tro er der lagt megen vægt på den historiske geografi, særlig hvad angår bebyggelsen og den industrielle udvikling, hvorimod statistik og produktions-tal næsten ganske mangler, da beskrivelserne ikke opererer med administrative områder. Det er nyttigt, men ikke absolut nødvendigt at have de pågældende One-inch kort ved hånden under læsningen, idet beskrivel-

sen ledsages af fortrinlige tekstfigurer og fotografier, oftest luftfotografier, som man sjældent har set i bedre udførelse. For den der ønsker fyldigere besked, end den ret korte tekst kan give, er der en ganske omfattende bibliografi, men i de fleste tilfælde synes teksten fuldt tilstrækkelig til en forståelse af det pågældende landskab og dets morfologiske og kultur-geografiske udvikling.

Viggo Hansen.

Karl-Friedrich Gansäuer: Lagerung und Verflechtung der eisen-schaffenden Industrie der Montanunionsländer in räumlicher Sicht.

(Kölner Forschungen zur Wirtschafts- und Sozialgeographie, Band I).

Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1964. 152 sider, 26 kort, 8 tabeller og 22 oversigter. 16,5 x 24 cm. 34 DM.

Indledningsvis giver forfatteren en oversigt over jern- og kulforekomsterne inden for Montanunionens lande, og i forbindelse hermed belyses de skiftende industrilokaliseringfaktorer inden for jern- og stålindustrien, idet der korrekt gøres opmærksom på den voksende betydning af gode transportveje, ikke alene flod- og kanalsystemerne, men også god oceanbeliggenhed, som det er kommet til udtryk i anlægget af stålværker i Lübeck, Bremen, Ijmuiden, Genova m. fl. st. Det har været forfatterens hovedopgave at give en skildring af jern- og stålindustriens koncerner og deres mange, forgrenede interesser. Fremstillingen af disse forhold er meget klar og overskuelig, og den tekstmæssige behandling af emnet støttes fortrinligt af en række tematiske kort, der viser forbindelseslinierne mellem moderkoncernen og de mange datterselskaber, og man får herigennem en del gode eksempler på den type af funktionelle regioner, som jern- og stålindustrien repræsenterer. De til kortene hørende tabellariske opstillinger belyser yderligere (også i tal) koncernernes vidtspændende økonomiske interesser. Man kunne måske indvende, at statistikken kun er ført frem til 1959, og endvidere at Hüttenwerk Salzgitter ikke indgår i behandlingen, antagelig på grund af dette værks særlige økonomiske struktur.

Viggo Hansen.

Götz Voppel: Die Aachener Bergbau- und Industrielandschaft.

Eine wirtschaftsgeographische Studie. Kölner Forschungen zur Wirtschafts- und Sozialgeographie, Band III. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1965. 200 sider med talrige diagrammer, tabeller og fotografier samt 14 kort i lomme. 16,5 x 24 cm. 80 DM.

Afhandlingen er et ganske interessant og et meget grundigt stykke erhvervshistorie af en art, som det hercyniske Europa kan fremvise adskillige eksempler på. Startgrundlaget for Aachen-området industrielle udvikling er en mængde små, spredte foretagender på basis af mineralforekomster (jern, bly, zink) og med vandkraft som vigtigste energikilde, men også med en partiel udnyttelse af lokale, let tilgængelige kul. I andet stadium bliver kullene, både stenkul og brunkul, den dominerende faktor i udviklingen, som går i retning af en intensivning af jern- og stålindustrien samt en koncentration af den industrielle kraft på et mindre rum. Tredie stadium karakteriseres ved en voksende alsidighed i industrien, samtidig med at den kemiske industri vinder frem på basis af kullene, og dette er situationen i dag, hvor Aachen-området har to væsentlige forhold

at kæmpe imod, dels grænsebeliggenheden og dels den relativt ugunstige trafikale beliggenhed, midt imellem de to store flodsystemer Rhinen og Maas med deres billige råstoftilførsler.

Det er anmelderens indtryk, at fremstillingen savner lidt i klarhed i den systematiske opstilling, men måske kan dette delvis være begrundet i den meget store stofmængde, der synes snarere at have berettiget mindst 5 afhandlinger end denne ene. Forøvrigt mener anmelderen, at kapitlet om inddelingen af Aachen-området i 10 underregioner mangler geografisk begrundelse og burde være undladt i denne sammenhæng, idet den bl. a. ikke opfylder nogen af de betingelser, som man må tillægge geografiske regioner, hvad enten de er homogene eller funktionelle. I dette tilfælde er de ikke nogen af delene. Men i øvrigt vidner afhandlingen om en kolossal arbejdsindsats, der i høj grad må påskønnes, og hvis resultater man kan drage megen nytte af.

Viggo Hansen.

Československý Vojenský Atlas. Udgivet af Ministertvo Národní Obrany og Československá Akademie Véd. Praha 1965. 376 s. 40 x 30 cm.

Tjekkoslovakisk geografi og kartografi indtager en fremtrædende plads i forskningen og vil her i landet først og fremmest være kendt for de fortræffelige og skoledannende national-atlas. I det her foreliggende atlas lever tjekkoslovakisk videnskab og teknik op til de store forventninger, man med rette kan stille til et større værk fra dette land.

Československý Vojenský Atlas (Tjekkoslovakisk Militær-Atlas) er i stort format, siderne er 40 x 30 cm. Docent Jan Klima har været atlas-redaktør, Josef Paxa redaktionssekretær, og iøvrigt har 46 medarbejdere lagt deres indsats i dette værk. Blandt disse vil professor Jan Krejčí, professor Josef Kinský og docent Karel Kuchár være bedst kendt af danske geografer.

Værket, der er på 376 sider, falder i to hoveddele. De første 232 sider er et verdensatlas med topografiske og tematiske kort udført med stor kartografisk dygtighed. På de fleste kort angives således højdeforholdene såvel ved farver som ved højdekurver og skyggevirkning, hvorved relieffet fremtræder klart og distinkt, men uden på nogen måde at dominere kortenes indhold. De erhvervsgeografiske kort bør fremhæves på grund af deres store indhold af detaljerede oplysninger, uden at de virker overfyldte. Geologiske, geomorfologiske, pedologiske, klimatiske, biologiske og demografiske specialkort dækker hele verden. Karakteristisk for værket er de mange kort over byer og trafikalt vigtige områder, således bl. a. de danske stræder i 1:1 mill., Lofoten, Gotland, indsejlingen til Leningrad, Pas de Calais o.m.a. i samme målestok. Desværre er nogle af bykortene ikke helt ajourførte, f. eks. kortene over København, Helsinki og Oslo. I visse regioner er billedet af jernbaner, veje og færgeruter heller ikke ført helt op til dato. På kortene anvendes normalt de nationale, officielle navneformer, dog ofte med specielt tjekkiske i parentes. En undtagelse er bykortene, hvor man i en del tilfælde kun skriver et tjekkisk navn. Kortet over København bærer således påskriften Kodan, dog med ordet København i parentes. Værre er det med kortene over Wien, der her kun kaldes Viden, og over Roma, der benævnes Rim, mens navnet Curych står for Zürich, og Stýrský Hradec betyder Graz. Dette forhold, i forbindelse med den kun på tjekkisk affattede signaturforklaring, må nødvendigvis for-

ringe værkets anvendelighed en del uden for den slaviske verden. En god idé er det, at signaturforklaringen, foruden at indlede atlas, også fremtræder på et løst blad. Endnu bedre ville det være, hvis man i næste udgave også trykte den løse signaturforklaring på et eller flere andre sprog.

Værkets anden del er et historisk atlas, der indeholder mange virkelig gode og kartografisk udmærkede kort. Særlig vægt er der lagt på kortenes krigshistoriske indhold. Den anden verdenskrig behandles på 48 kortsider, og atlas kommer herved til at indeholde den mest indgående kartografiske behandling af denne epoke, som endnu er medtaget i et atlas. Det historiske atlas er ført praktisk talt op til dato, idet det medtager kort over de seneste års begivenheder på Cuba, i Algeriet, i Vietnam og omkring Suez.

Der er grund til at ønske tjekkoslovakisk kartografi og geografi til lykke med dette store værk, der er med til at hævde disse fags stærke position.

Aage Aagesen.

The Prentice-Hall World Atlas. 2. ed. Ed. by Joseph E. Williams. Prentice-Hall, New Jersey 1963. 96 s., kort og index 41 s. 22 x 31 cm. Pris ca. kr. 72,50.

Dette er anden og forøgede udgave, hvorved atlaset har fået et omfang omtrent svarende til Dierckes og i et tilsvarende udstyr med hensyn til kortenes kvalitet såvel i udførelse som indhold. Naturligt nok er hovedvægten lagt på Nordamerika, mens antallet af detailkort for den gamle verdens vedkommende er beskedent. Et par mindre indvendinger: på verdenskortet over landbrugsregioner er de mange grønne farver vanskelige at adskille, og på flere europæiske kort er der inkonsekvens i stavemåden.

Ruth Helkiær Jensen.

Konrad Meyer: Ordnung im ländlichen Raum. Grundlagen und Probleme der Raumplanung und Landentwicklung. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart 1964. 367 s., 16 fig., 41 tabeller. 16 x 23 cm. 32 DM.

Titlen kan måske skræmme ved at antyde en ovenfra dirigeret udformning af Tysklands landdistrikter, en bringende orden i den af naturgeografiske, historiske og sociale faktorer betingede udvikling, der har ført til den organisation, vi møder i dag.

I virkeligheden drejer det sig om en kritisk sammenfatning af viden og teorier om planlægning, som ellers skal søges spredt i litteraturen. Emnerne er dels taget op på akademisk plan, grundlagsforskningen, dels på praktisk, især finanspolitisk og retsligt plan. Det første vurderer en række almene synspunkter, der også har stor interesse for danske læsere, mens de praktiske problemer er mere specielt tyske og primært henvender sig til folk med forvaltningsansvar. Som grundsynspunkter fremføres, at der er et misforhold mellem tæthedsområder og områder, der affolkes, at der må findes en rigtig balance mellem den vestlige verdens 3 udviklingsprincipper: frihed, sikkerhed og social udligning, samt mere konkret at der må stilles en række fordringer til brugen af jorden, den skal være biologisk og økonomisk forsvarlig, og forholdet mellem befolkningstal og livsmuligheder skal være rigtigt.

Praktisk spores følgende tendenser: forbedret infrastruktur i regionerne, det mekaniserede familiebrug vinder frem, specialisering i få optimale produkter og endelig voksende industri-, skov- og brakarealer på bekostning af landbrugsjorden.

Interessant er udvælgelsen af 4 test-kommuner med forskellig beliggenhed til metodiske undersøgelser af anvendelsen af de offentlige ydelser.

Ruth Helkiær Jensen.

Cranley Onslow (ed.): Asian Economic Development. Weidenfeld & Nicolson, London 1965. 243 s., 7 tabeller. 14 x 22 cm. 36 sh.

Bogen består af to dele. I den første del behandler seks økonomiske eksperter fra Indien, Pakistan, Ceylon, Burma, Thailand og Malaya hver deres land. I den anden del diskuterer og vurderer Cranley Onslow de fremkomne kendsgerninger.

Afsnittene om de enkelte lande beskæftiger sig især med den eksisterende planlægning samt søger at vurdere, hvilke indre og ydre faktorer, der har spillet en rolle for det varierende held, med hvilket den er fuldbragt. Denne del af bogen giver en udmærket og overkommelig oversigt over de seks lande. Man får indtryk af, i hvor høj grad problemerne er ens, og hvor meget de alligevel varierer i detaljen. Det er slående, hvorledes den heldige udvikling afhænger af faktorer, som planlæggerne ikke behersker, hvad enten det er vejrforholdene eller det internationale marked.

Anden del af bogen er en helt anden historie. Ideen er interessant. Alle hævdundne ideer om økonomisk planlægning som vejen til økonomisk udvikling stilles på hovedet og betvivles. Cranley Onslow søger at vise, at de lande, hvor planlægningen er mest omfattende, faktisk er dem, hvor det går dårligst, og slutter, at det er planlægningens hæmning af det økonomiske liv, som bærer skylden. Efter at have diskuteret en række spørgsmål, som knytter sig til U-lands komplekset, ender han med at konkludere, at hjælp fra de rige lande faktisk er af det onde.

Som sagt, det er en god idé at tage hævdundne forestillinger op til revision. Men Cranley Onslows revision er ikke tilfredsstillende. Han afslører meget hurtigt, at han ikke er en forsker, som søger efter forståelse men en politiker, som forfægter sin tro. Dette er jo en ærlig sag, hvis ikke hans argumentation samtidig var så naiv, hans indsigt så ringe, hans forståelse så overfladisk.

Første del af bogen er vel værd at læse, og enhver kan ud fra den gøre sig sine egne tanker; anden del kan i bedste fald virke som et irritament, der måske kan sætte en tankeproces i gang.

Lisbet de Castro Lopo.

Limnologie der Donau. Herausgegeben von Prof. Dr. Reinhard Liepolt.

1. Lieferung. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1965. 57 s., 21 fig., 5 tabeller. 16 x 24,5 cm. 8 DM.

De ferske vandes geografi har gennemgående været et noget forsømt emne. Der findes ganske vist en del bøger og afhandlinger omhandlede nogle af Europas og Nordamerikas floder, men de indskrænker sig som

regel til at behandle materialtransporten eller vandløbenes forurening. Dette hænger formodentlig sammen med, at limnologien er opstået som en udvikling af fiskeribiologien, og de rent limnologiske egenskaber hos vandløbene er derfor behandlet af biologer, der næsten udelukkende har lagt vægt på de faunistiske forhold.

Det må derfor hilses med tilfredshed, at man her har påbegyndt en mere alsidig beskrivelse af Europas længste vandløb Donau, der efter prospektet skal omfatte Donau-områdets klima, hydrografi, geografi, geomorfologi, vandets fysisk-kemiske egenskaber, Donaus biologi, menneskets indgreb og disses indvirkning, Donaus erhvervsgeografi og endelig den historiske og kulturelle vekselvirkning mellem floden og mennesket. Bogen er planlagt at skulle være på 480 sider og skal udkomme i hefter i løbet af 2 år. Den samlede pris er sat til 40 DM.

Det her foreliggende første hefte omfatter Donau-områdets klima og Donaus hydrografi. Det er indlysende, at de forskellige emner indenfor det fastsatte sideantal må behandles meget oversigtsmæssigt, men dette hefte ser meget lovende ud. Gennemgangen er kortfattet, men støttes og illustreres udmærket af 21 diagrammer og 5 tabeller. Man kunne dog ønske allerede på dette tidspunkt, at værket også indeholdt et eller muligvis flere kort i ret stor målestok over hele det omhandlede område.

Kaj Hansen.

F. J. Pettijohn & P. E. Potter: Atlas and Glossary of Primary Sedimentary Structures. Springer Verlag, Berlin 1964. 370 s., 117 pl. 19,5 x 27,5 cm. 59 DM.

Den voldsomme udvikling, sedimentologien har gennemløbet i de sidste fyrretyve år, har medført opdagelsen af et utal af detaljerede strukturformer. Som eksempel kan anføres, at de mange forskellige ujævnheder på lagfladerne, der tidligere sammenfattedes under betegnelsen ophiomorpher, nu opdeles i en hel række grupper alt efter deres oprindelse (belastning, strømninger, spor af organismer etc.). Også sedimenternes lagdeling har fået en hel række nye udtryk.

En ordbog over disse udtryk og deres definition har derfor længe været påkrævet. Pettijohn og Potter har løst denne opgave på den bedst tænkelige måde, idet de i stedet for lange beskrivelser har afbildet de pågældende former på 117 fremragende fotografier af alle tænkelige former for sedimentstrukturer med tilsvarende kortfattet nødvendig tekst. Herudover indledes bogen med en indføring i strukturformernes systematik og afsluttes med korte beskrivelser i ordbogsform på engelsk, tysk, fransk og spansk. Denne bog er derfor en stor hjælp både for geologer og geografer.

Kaj Hansen.

Henry Stommel: The Gulf Stream. A Physical and Dynamical Description. 2nd ed. University of California Press, Berkeley and Los Angeles 1965. 248 s., 102 fig. 16 x 23,5 cm. 6 \$.

Stommels meget fascinerende bog ikke alene beskriver den ejendommelige Golfstrøm, men søger også at forklare fænomenet i dets mange afskygninger, f. ex. de berømte mæandre. Der er lagt megen vægt på at

fremlægge materialet i en så fuldstændig form som muligt. I et slutkapitel, der er nyt for denne udgave, føres oplysningerne således helt à jour. Fremstillingsformen er meget klar, og bogen må anbefales, da den yderligere bringer interessant nyt stof om den generelle cirkulation i Nordatlanten.

Sofus Christiansen.

Kozo Yoshida (ed.): Studies on Oceanography. University of Washington Press, 1965. 568 s., talrige ill. 19 x 26 cm. 20 \$.

Mary Sears (ed.): Progress in Oceanography. Vol. II. Pergamon Press, New York, London 1964. 272 s., talrige ill. 16 x 23,5 cm. 80 sh.

H. E. Landsberg & J. van Miegheem. (eds.): Advances in Geophysics. Vol. X. Academic Press, New York, London 1964. 488 s., ill. 15,5 x 23,5 cm. 16,50 \$.

I et fag, der som oceanografien er i hastig udvikling, kan det være vanskeligt at få publiceret småafhandlinger til effektiv distribution. De nedenfor omtalte bøger viser forskellige løsninger på problemet.

Yoshidas bog består af 60 artikler tilegnet den kendte japanske oceanograf Koji Hidaka på hans 60-årsdag. Emnekredsen omfatter et meget bredt udsnit af oceanografiens arbejdsfelt med hovedvægten i dynamisk oceanografi. Der er en lang række af udmærkede bidrag, men hvem venter f. eks. i bogen at finde en artikel som „Turbulent fluctuations in atmospheric CO₂ concentration over the vegetated fields“?

„Progress in Oceanography“-seriens andet bind indeholder følgende artikler:

G. Wüst: The major deep-sea expeditions and research vessels 1873-1960.

K. Banse: On the vertical distribution of zooplankton in the sea.

D. A. McGill: The distribution of phosphorus and oxygen in the Atlantic Ocean as observed during the I.G.Y. 1957-1958.

T. L. Hopkins: A survey of marine bottom samplers.

Emnekredsen er klarere afgrænset og kan måske ikke gøres snævrere, hvis det ikke skal gå ud over udgivelsesfrekvensen. Serien tegner til at blive nyttig for praktisk arbejdende oceanografer.

Serien „Advances in Geophysics“ sigter bevidst mod at bringe afhandlinger ikke blot om geofysikkens hoveddiscipliner, men også mod at medtage de stadig vigtigere overgribningsområder mellem disse og andre videnskaber. Desuden har der været mange oversigtsmæssige artikler, tjene til hjælp for dem, der bestandig søger at revidere deres viden. Af de fem afhandlinger, dette bind indeholder, vil især J. Bjerkness' artikel: „Atlantic Air-Sea Interaction“ kunne påregne interesse.

Sofus Christiansen.

R. L. Wiegel: Oceanographical Engineering. Prentice-Hall, New Jersey 1964. 532 s., mange ill. 22 x 28,5 cm. 145 kr.

„Oceanographical Engineering“ er beregnet som lærebog for de civilingeniørstuderende, der ved amerikanske læreanstalter arbejder med havnebygning etc. Den er derfor baseret på kendskab til matematik i et omfang, der ligger over, hvad der kræves til en dansk studentereksamen.

Dette er selvfølgelig nødvendiggjort af, at en forsvarlig behandling af

bølgeteorier m. m. kræver så omfattende forkundskaber, men det må beklages, da bogen derved bliver utilgængelig for en stor part af dem, der har brug for den. Bogen lægger kun i ringe grad vægt på de rent tekniske dele af emnekredsen og har derfor betydelig interesse for morfologer etc., der arbejder med kystprocesser. Den omfatter således i betydelig grad resultaterne af mange nyere og ret vanskeligt tilgængelige arbejder (f. eks. om bølgerefraktion) oven i købet både temmelig udtømmende og klart behandlet; den er en af de bedste bøger om havets dynamik fra de senere år.

Sofus Christiansen.

Glenn T. Trewartha: Japan, A Geography. University of Wisconsin Press, Madison & Milwaukee 1965. Methuen & Co., London 1965. 652 s., ill. 17 x 25 cm. 8 \$ (63 sh).

Trewartha's bog om Japan fra 1945 har længe trængt til en afløser. Den omhandlede hovedsagelig tilstandene fra 30'erne. Det moderne Japan, der har oplevet en helt enestående økonomisk udvikling, kræver naturligvis en ny bog. „Japan, A Geography“ er ikke blot en revideret udgave, men på mange måder en helt anden bog. Således bygger den f. eks. i langt højere grad end dens forgænger på et statistisk materiale.

Første del behandler Japans fysiske geografi, anden del kulturgeografien, mens tredje del er helliget en detaljeret gennemgang af mindre regioner.

Bogen bringer ikke nye synspunkter på regional deskription; den er opbygget efter de klassiske skemaer og har følgelig disses vanlige svaghed: en vis mangel på sammenhæng i stoffet. Man kunne også ønske sig, at f. eks. den regionale del havde været opbygget over mere moderne tanker vedrørende regionalisering. Det er imidlertid klart, at her spiller det tilgængelige materiales begrænsning ind: antagelig vil kun en japaner kunne løse en sådan opgave. Tilbage står da at nævne det faktum, at Trewartha's bog er den bedste om Japans geografi, der er publiceret, i hvert fald på et vestligt sprog.

Sofus Christiansen.

F. J. Monkhouse & A. V. Hardy: North American Landscape. Cambridge University Press 1965. 96 s., 95 fotos, 19 x 25 cm. 18 sh.

Bygget op omkring 95 stort set fortræffelige fotografier har den kendte engelske geograf F. J. Monkhouse med bistand af A. V. Hardy skabt en lille, håndterlig regionalgeografi over Angloamerika. Nogen dyberegående behandling af emnet skal man naturligvis ikke vente på disse 96 sider, men stort set har forfatteren nået at berøre de væsentligste, geografiske forhold, selv om ingen af problemerne, og dem gås der ret let hen over, bliver stillet under debat. Ikke alting er så simpelt, som denne fremstilling måske forleder studenten til at tro. Bogen synes at være tilskåret efter kravene til eksaminationen i geografi (ved Cambridge?), men i så fald må det være på et relativt tidligt trin i universitetsuddannelsen.

Viggo Hansen.

W. Carr: Schleswig-Holstein, 1815-48. Manchester University Press 1963. 341 s., 3 kort. 15×23 cm. 21 sh.

Forfatteren, som er lektor i moderne historie ved universitetet i Sheffield, har gennem kendskab til tysk og dansk sprog visse forudsætninger for at arbejde med det primære kildemateriale i arkiver og biblioteker, og han har desuden en betydelig viden om det 19. århundredes historiske udvikling på det europæiske kontinent. Han har givet en udførlig behandling af den tyske, nationale rejsning under og efter Napoleonskrigene og de påfølgende reaktioner i herskende kredse såvel i Holsten som ved universitetet i Kiel. Han har udnyttet et betydeligt kildemateriale i den rigeholdige tyske litteratur om emnet og i det utrykte originalmateriale, men man har et indtryk af, at hans basis for at forstå den danske bevægelse i Slesvig er lidt mindre sikker, blandt andet fordi forholdene i de dansk-sindede kredse var mere komplicerede, og tillige fordi man her havde at gøre med personlige konflikter og modstridende interesser og synspunkter. Selv om han giver en god og ganske fyldig fremstilling af Chr. Paulsens virksomhed fra 1830, og han ligeledes omtaler Chr. Flor, Koch og Fischer, er det, som om disse mænd træder lidt i skyggen, når man drager sammenligninger mellem dem og personligheder som Dahlmann og Uwe Lornsen. Hans kritik vedrørende Biernatzkis opgørelse af dansk og tysk som hjemmesprog viser imidlertid, at han bestræber sig for en objektiv fremstilling. Arbejdet behandler det slesvig-holstenske spørgsmål frem til året 1848 med hensyntagen til den politiske udvikling både i København og i hertugdømmerne lige op til det kritiske punkt. Det er lidt overraskende, at han ikke anfører rigsarkivet i København og landsarkivet i Åbenrå som institutioner, hvor man i dag med udbytte kan søge kilder til belysning af den nationale kamp om Danmarks sydlige grænse, og man har i det hele taget et indtryk, at hans kendskab til de danske trykte og utrykte kilder er svagere, end tilfældet er med den tyske del af materialet. Han anfører dog en så vigtig kilde som Bagge og Engelstofts udgave af danske, politiske breve fra 1830'erne og 1840'erne. Det er meget interessant, at en engelsk forsker er gået ind i en så stor og krævende opgave, og der er på mange måder grund til at anerkende dr. Carr's store arbejde, men man kan ikke frigøre sig for en følelse af, at miljøet har været noget fremmedartet for ham, og at han ikke helt har formået at trænge ind i forudsætningerne for og resultaterne af de for såvel Danmark som Slesvig-Holsten skæbnsvangre begivenheder. *Niels Nielsen.*

Atlas der Schweiz. Udarbejdet af en redaktionskommission under ledelse af professor dr. h. c. Eduard Imhof. Forlag: Eidg. Landestopographie, Wabern-Bern 1965. Første levering: blad nr. 1, 1a, 11, 24 og 31. 38 x 51 cm en gang sammenlagt. 45 Sfrs. (subskr. 38,25 Sfrs.).

Gennem mere end 25 år har man drøftet muligheden af at udgive et stort nationalt atlasværk over Svejts, og det er nu lykkedes at nå frem til publikationen af de første blade. Den tekniske udførelse er som venteligt af høj standard, og man har ganske åbenbart bestræbt sig for at inddrage så meget stof som muligt i hvert enkelt kort. Et typisk eksempel i så henseende er fremstillingen af erhvervsstrukturen i de enkelte kommuner, som giver en rigdom af detaljer og samtidig en meget in-

struktiv regionaldifferentiering, hvilket netop for Svejts' vedkommende er meget vigtigt. En nærmere redegørelse for dette værks særlige præg må imidlertid vente, til der foreligger mere stof. For nærværende kan man imidlertid udtale, at man vil imødesee fuldendelsen med stor interesse og betydelige forventninger.

Niels Nielsen.

American Geographical Society: Antarctic Map Folio Series. Folio

1. Aeronautical Maps for the Antarctic. By R. Penndorf, T. M. Noel, G. F. Rourke and M. A. Shea. 9 pl. og 6 s. tekst. Folio 2. Physical Characteristics of the Antarctic Ice Sheet. By C. R. Bentley, R. L. Cameron, C. Bull, K. Kojima, and A. J. Gow. 10 pl. og 10 s. tekst. New York 1964. 28 x 43 cm. Pris 3 \$ og 4 \$.

Med de foreliggende to hefter har American Geographical Society påbegyndt udgivelsen af et „Antarktis-Atlas“, der vel efterhånden vil rumme alle sider af områdets geografi, klimatologi og geologi m.v. Geografisk vigtigst er hefte 2, der rummer 10 kortblade omfattende kort over højdeforhold, istykkelse, snepålejring, sneoverfladens temperatur, sneens vægtfylde ved overfladen og 10 m under overfladen samt en række diagrammer over resultaterne af profilstudier. Dertil kommer 10 sider indledende tekst og litteraturliste på 124 numre.

Det er noget af en bedrift så hurtigt efter det internationale geofysiske år at publicere dette atlas, og det må også noteres med glæde, at det ikke alene er de amerikanske, britiske og franske resultater, som danner basis for kortene, men at også de russiske observationer i Østantarktis har kunnet inddrages, således som det bl. a. fremgår af kortet over istykkelsen. Til kortene er anvendt en polar, stereografisk projektion, og de er teknisk set meget klare, omend anmelderen selv ville have foretrukket en anden farveskala end den stærkt lilla tone, som er anvendt.

Tekst og kort danner tilsammen et hurtigt og pålideligt opslagsværk for antarktisk geografi, og man vil med glæde afvente de kommende hefter.

Børge Fristrup.

W. D. Kingery (ed.): Ice and Snow. Properties, processes, and applications. The Massachusetts Institute of Technology Press 1963. 684 s., talr. fig. 16x 24 cm. 16 \$.

Manglen af en moderne lærebog i glaciologi bliver for hvert år, der går, mere og mere følelig; og der er heller ikke udsigt til, at nogen tør skrive den, dertil er udviklingen inden for glaciologien for hurtig. En meget stor del af forskningen er foregået inden for militære rammer, og derfor kun vanskeligt tilængelig for forskere udefra. Derimod har der været holdt en række symposier koncentreret om specielle emner, og et af de vigtigste var den konference, der blev afholdt i The Massachusetts Institute of Technology i februar 1962. Under ledelse af en række af USA's mest fremtrædende glaciologer fra de forskellige militære forskningsorganisationer blev der her fremlagt 46 afhandlinger omfattende næsten alle sider af sne- og isforskningen. I mødet deltog også en række britiske og schweiziske glaciologer. Tilsammen danner afhandlingerne en slags håndbog, lige anvendelig for glaciologer, militære ingeniører og geografer, der arbejder med arktiske problemer. Det er dog typisk for

den amerikanske glaciologis nære tilknytning til ingeniørvidenskab, at professor Kingery, som på fremragende vis har redigeret bogen, selv er professor i keramisk materialelære ved siden af at være leder af isundersøgelserne ved M.I.T., hvor man bl. a. beskæftiger sig med isens bærekraft og eksperimenterer med tilsætning af glasfiber til isen. Det er en velskrevet og velredigeret bog, som afhjælper et stort savn for alle, som beskæftiger sig med sneforskning. *Borge Fristrup.*

Julius Büdel und Alfred Wirthmann: Vorträge des Fridtjof-Nansen-Gedächtnis-Symposions über Spitzbergen. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1965. 86 s., 34 fig. 18×25 cm. 24 DM.

Dette, et tredje hefte af resultater fra Stauerland-ekspeditionen 1959-60 til Sydøstspitzbergen, indeholder 9 kortfattede og meget koncentrede afhandlinger af 7 forfattere om arktiske problemer med Spitzbergen som udgangspunkt. Specielt bemærkes en række studier over niveauændringer i Barentshavet og nogle bidrag til den aktuelle arktiske morfologi (polygonjord, periglacial denudation m. m.). Det er ikke muligt her at gå ind på en detailvurdering af det mangesidige stof, men der er grund til at henlede opmærksomheden på arbejdet, fordi der utvivlsomt er mange, som vil få brug for et arbejde af denne art.

Niels Nielsen.

A. Wechmann: Hydrologie. Überirdisches Wasser – Unterirdisches Wasser – Hydrometeorologie – Wasserhaushalt. R. Oldenbourg Verlag, München 1964. 535 s., 271 fig., 38 tvl. 17×23 cm. 64 DM.

På baggrund af definitionen på hydrologi (læren om vand og dets forekomstformer på, under og over jordoverfladen) falder bogen naturligt i 3 væsentlige afsnit plus et sidste og sammenfattende afsnit.

I det første afsnit gives en udførlig behandling af vand, som det forekommer på jordoverfladen i vandløb og søer, ligesom de forskellige hydrologiske (hydrografiske) grundbegreber introduceres her. Herudover gives der en værdifuld gennemgang af hydrometriens metodik og teknik. Afsnittet er skrevet af bogens udgiver, prof. A. Wechmann.

Næste afsnit, som er skrevet af dipl.-geogr. Siegfried Narbe, omhandler vandet under jordoverfladen, især grundvandet og dets fysiske egenskaber, endvidere gives redegørelser for grundvandsmålinger af forskellig art (f. eks. grundvandskartering) og disses værdi og udnyttelse.

Den del af meteorologien, som angår hydrologien, hydrometeorologien, behandles meget grundigt i bogens tredje afsnit, der da også er det mest omfangsrige (optager ca. $\frac{1}{3}$ af bogens samlede sideantal). Det er skrevet af dipl.-met. Heinz Schubert. Temaer som atmosfærens vandindhold, nedbør, interception og fordampning og måder, hvorpå disse faktorer kan måles, behandles her.

I det sidste, afsluttende kapitel følger så en gennemgang af vandets kredsløb i naturen, og de almene principper, som er knyttet hertil – for en stor del belyst ved eksempler på europæiske flodområders vandbalance (nedbørsforhold, fordampning, nedsivning og vandføring og relationer mellem nedbør, fordampning og vandføring). Forfatterne er dr. ing. Otto Fischer og dipl.-met. Heinz Buchwitz.

Det gælder i det hele taget, at bogen i sine udredninger og forklaringer gør flittigt brug af eksempler (næsten alle tyske), ligeledes er bogen velillustreret – for størstedelen med stregtegninger, som går bedst på det halvdårlige papir, bogen er trykt på; fotografiske gengivelser er der få af, og de er mindre gode.

Bogen er klart opbygget og skrevet – til trods for, at der er 4 (5) forskellige forfattere. Den er let at finde rundt i (i kraft af et fyldigt sagregister) og har henvend 400 litteraturhenvisninger. Den giver en god indføring i hydrologien og dennes mange aspekter. De forskellige temaer behandles grundigt og forståeligt, uden at bogen som helhed er blevet for omfangsrig. Som håndbog vil den også kunne tjene for fagfolk i praksis og videnskab ved at give værdifulde impulser og henvisninger.

Søren Rasmussen.

Sidney I. Ploss: Conflict and Decision-Making in Soviet Russia.

A Case Study af Agricultural Policy, 1953–63. Princeton University Press, New Jersey 1965. 312 s., index og bibliografi. 13,5 × 21 cm. 6,50 \$.

Med udgangspunkt i halvtredsernes sovjetiske landbrugspolitik og dens manifestationer i dags- og fagpressen, tegner forfatteren et nuanceret billede af det intense spil om politisk indflydelse, som føres bag en rolig facade af enighed. Bogens dyd er navnlig dens veldokumenterede påvisning af, at vigtige politiske beslutninger i U.S.S.R. produceres gennem organiseret, politisk kamp. Selv Stalin måtte respektere dette. I Khrushchevs tid blev „den offentlige mening“ en virksom politisk faktor. Det legale politiske liv i Sovjet omfattes således af en stadig voksende personkreds. Standpunkterne omkring det enkelte problem diversificeres tilsvarende. Generationsbestemte, nationalitetsbestemte eller slet og ret geografisk bestemte standpunkter øver indflydelse på beslutningerne, der altså ikke bare er resultatet af kampen mellem dogmatiske og revisionistiske fraktioner inden for topledelsen.

Per Kongstad.

Paul L. Horecky (ed.): Russia and The Soviet Union. A Bibliographic Guide to Western-Language Publications. The University of Chicago Press, Chicago and London 1965. XXIV/473 s., index. 16 × 24,5 cm. 67 sh.

Denne bibliografi omfatter ca. 2000 titler og dækker litteratur om sovjetiske samfundsforhold og sovjetisk kultur, men ikke naturvidenskab. Der er i hovedsagen tale om nyere arbejder skrevet på eller oversat til engelsk. Bibliografien er anoteret, og der er desuden talrige henvisninger til supplerende litteratur. Registret er alfabetisk og virker udtømmende i forhold til den medtagne litteratur; det samme arbejde er registreret under flere emner, hvis indholdet betinger det. Inddelingen er baseret på 9 hovedgrupper såsom: bibliografier, landet, befolkningen, staten, økonomi og sociale forhold i det kulturelle liv. Chauncy D. Harris har udvalgt titlerne til afsnittet om landet. Udvalget rummer ingen overraskelser for den, som har arbejdet med geografisk litteratur om Sovjet, men er elementært dækkende. Dog savnes helt arbejder om urbaniseringen. En kyndig og fagligt anerkendt personkreds har stået for udvalget i hver hovedgruppe, resultatet er blevet en anbefalelsesværdig, elementær bibliografi.

Per Kongstad.

George Macesich: Yugoslavia. The Theory and Practice of Development Planning. The University Press of Virginia, Charlottesville 1964. XVIII/227 s., 5 fig., index. 16×23,5 cm. 5,50 \$.

Dette arbejde drejer sig om økonomisk planlægning i Jugoslavien, den fysiske planlægning behandles stort set ikke. Da det økonomiske livs organisation og dermed selve planlægningens fundament er nøje knyttet til det „kommunale“ selvstyreprincip, som indeholdes i forfatningen af 1963, starter bogen med en oversigt over de politiske institutioner og deres funktion. Siden behandles det økonomiske liv: nationalproduktet, virksomheden og princippet om kollektiv ledelse igennem arbejdsråd, prisdannelsesmekanismen, finansiering, investeringspolitik og spørgsmålet om konflikter imellem virksomhedens, kommunens og statens økonomiske målsætninger. Afslutningsvis gennemgås industri- og landbrugssektorenes samt udenrigshandelens udvikling og planlægningsproblematik. Bogen indeholder en mængde nyttige oplysninger om den jugoslaviske økonomi og planlægningsproblemerne i forbindelse med den særlige jugoslaviske vej til socialismen. Derimod får man ikke meget at vide om disse spørgsmåls regionale aspekter. *Per Kongstad.*

Mediterranea, Revue trimestrielle; Revue du Centre International de Hautes Etudes Agronomiques Méditerranéennes, Paris. Ca. 75 s. 18×23 cm. Abonnement 5 \$. 1. årgang 1964.

Et nyt kvartalsskrift, der udgives med støtte fra Europarådet og O.E.C.D. Dets formål er at orientere om landbrugsforhold og landbrugsproblemer i Middelhavslandene. Tilsyneladende henvender tidsskriftet sig både til landbrugsfaglige kredse og alment dannede i området. Indholdet af 1. årgang er i høj grad „udviklingsbetonet“, idet landbrugets rolle i den økonomiske vækstproces og landbrugsplanlægningen er stående emner.

For et dansk publikum synes tidsskriftet at rumme tilgængeligt og godt oversigtsstof. De fleste artikler er på fransk, til gengæld er de korte. For den jordbundsinteresserede synes det bibliografiske afsnit at have værdi. *Per Kongstad.*

A. E. Haarer: Modern Banana Production. Leonard Hill, London 1964. 136 s., 31 ill., 8 tabeller, glossarium, index og litteraturliste. 14×21,5 cm.

En kortfattet oversigt over bananplanter, deres økologi og udnyttelse holdt i et let tilgængeligt teknisk sprog. Da oversigten er beregnet for plantere med mindre ejendomme, indgår afsnit om varebehandlingen ved nedpakning, forsendelse og oplagring tillige. Meget lidt om bananavlens samfundsøkonomiske og politiske problematik. *Per Kongstad.*

S. G. Davis (ed.): Economic Geology of Hong Kong. Hong Kong University Press, Hong Kong 1964. Oxford University Press, London. 61 s., diagrammer, fotos og kort samt index. 17×24,5 cm. 15 sh.

S. G. Davis, professor i geografi ved Hong Kongs universitet, har her udgivet en samling artikler om forekomsten og udnyttelsen af wolfram, bly og jernminerale i Hong Kong-området. For wolframs (tungsten) vedkommende dækkes også Sydkina. Bogen indledes med et summarisk afsnit om minedriften i området og dens problematik, i. e. konkurrencen om det knappe areal og vandmanglen. *Per Kongstad.*

S. G. Davis (ed.): Land Use Problems in Hong Kong. Hong Kong University Press, Hong Kong 1964. Oxford University Press, London. 160 s., fotos, diagrammer og kort samt index. 17×24,5 cm. 22/6 d.

En række forskere har bidraget til denne publikation om arealanvendelse under forskellige synsvinkler. De fleste bidrag vedrører Hong Kong-området. Arealknapheden er den røde tråd, som forbinder afsnittene om industriens, beboelsens og landbrugets faktiske arealanvendelse og arealproblemer under den stadige befolkningsakkumulering. For den, der befatter sig med de økonomiske, sociale og planlægningsmæssige aspekter af tæthedsproblemet, rummer publikationen en række nyttige og overraskende detaljer. Blandt de artikler, som ikke vedrører Hong Kong, er der særlig grund til at fremhæve Robert Ho's indgående studie af mixed farming and multiple cropping i Malaya.

Per Kongstad.

I. G. Stewart & H. W. Ord (eds.): African Primary Products and International Trade. Edinburgh University Press 1965. 218 s. 15×22,5 cm. 35 sh.

En yderst interessant samling bidrag fra et internationalt seminar ved Edinburgh Universitet, der belyser de økonomiske forhold omkring den internationale handel med afrikanske landbrugsprodukter. Den omhandler det helt centrale problem omkring de afrikanske staters afhængighed af indtægterne fra et begrænset antal primær-aktiviteter til finansiering af deres økonomiske udvikling. Endvidere behandles dyrkernes forhold til internationale handelssystemer, prisstabilisering, ændringer af selvforsyningsproduktion til pengeafgrøder, produktionsplanlægning m. v. Bogen vil rimeligvis af mange geografer opfattes som „for økonomisk“.

Henrik Jeppesen.

Peter J. M. McEwans & Robert B. Sutcliffe (eds.): The Study of Africa. Methuen & Co. Ltd., London 1965. 444 s., 5 kort. 15 x 23 cm. 42 sh.

Ud fra den almindelige opfattelse, at Afrika kan behandles som et hele, at de fælles træk er større end de enkelte regioners særpræg, er samlet en række artikler, der væsentligst beskæftiger sig med sociale og politiske forhold. Artiklerne er samlet i 2 hovedafsnit. Det første væsentligst omhandlende samfundsstrukturen, religiøse forestillinger og traditionelle styreformers; det andet behandlende de nutidige politiske systemer og økonomiske og sociale forskydninger. De 37 skribenter, der har leveret bogens 39 bidrag, hører alle til de mest fremtrædende kendere af afrikanske forhold. Værket er en bred, men udmærket indføring i en række af de problemer, der bestemmer udviklingen i Afrika.

Henrik Jeppesen.

Samir Amin: Trois expériences africaines de développement: Le Mali, La Guinée et Le Ghana. Presses Universitaire de France 1965. 236 s., 14 tabeller. 15,5×24 cm. 16 F.

Forfatteren har redegjort for den økonomiske udvikling i de 3 vest-afrikanske stater, der efter at have opnået selvstændighed valgte en stærk uafhængighed af de tidligere kolonimagter. Hovedvægten er lagt på be-

skrivelsen af Mali, hvor der er gjort grundigt rede for perioden 1928-59. Derefter gives en beskrivelse af de økonomiske ændringer i de 3 staters første år som selvstændige og en beskrivelse af de økonomiske langtidspaner. Det sidste er et vanskeligt emne, da alle landene siden har måttet ændre deres planer radikalt på grund af de meget skiftende finansielle forudsætninger for deres gennemførelse. *Henrik Jeppesen.*

John W. Morris & Otis W. Freemann (eds.): World Geography. 2. ed.

McGraw-Hill Publishing Company, New York, London 1965. 710 s., talr. ill. 18×24 cm. 76 sh.

Denne amerikanske bog, der nu er kommet i 2. udg., er beregnet som lære- og håndbog for college-elever og svarer i omfang nærmest til regionalgeografien i den obligatoriske seminarieundervisning hos os. Den sigter altså ikke på en faguddannelse, men giver en god første orientering, naturligt nok med hovedvægten lagt på Den nye Verden.

Som et værdifuldt pædagogisk indslag bør nævnes, at hver litteraturhenvisning følges af en kort karakteristik og vurdering.

Ruth Helkiær Jensen.

Arnold J. Toynbee: Between Niger and Nile. Oxford University Press, London 1965. 133 s., ill. 13,5×20 cm. 21 sh.

Det bliver gjort klart, at Afrika er to verdener, hvis modsætninger vil blive uddybet i den kommende tid, den semitisk-hamitiske part og Negerafrika. Lande som Sudan og Nigeria er kulturelt spaltede af grænsen mellem dem, problemet er altså ikke af racemæssig art, men en kulturel-religiøs modsætning mellem det arabiske ideal og det afrikanske. Det belyses gennem forfatterens indtryk fra rejser i 5 nordafrikanske stater ledsaget af udredninger af de historiske og ideologiske forudsætninger for situationen i dag. *Ruth Helkiær Jensen.*

Alfred Wirthmann: Die Landformen der Edge-Insel in Südostspitzbergen. Ergebnisse der Stauferland-Expedition 1959-60. Herausg. von Prof. Dr. Julius Büdel und Dr. Alfred Wirthmann. Heft 2. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1964. 66 s., 30 fig. 17,5×25 cm. 18 DM.

I somrene 1959 og 1960 gennemførtes en tysk ekspedition til det sydøstlige Spitsbergen under ledelse af professor Julius Büdel fra Würzburg; der blev foretaget glaciologiske og geomorfologiske studier, og i ekspeditionen deltog også norske og schweiziske geografer. Der er allerede gennem foredrag og kongresberetninger givet en række foreløbige meddelelser om ekspeditionens resultater, og nu vil hele materialet blive samlet i en række rapporter, hvoraf 10-12 hefter allerede er under udarbejdelse. Den her foreliggende afhandling behandler landskabsformerne på Edgeöya. Da der endnu ikke foreligger nogen egentlig opmåling af øen, må undersøgelserne baseres på feltstudier og tolkning af luftbilleder. Det kan derfor undertiden være vanskeligt at følge forfatterens tolkninger, selv om de støttes af en række fotografier bagest i bogen. Der konstateres nedisning og deraf følgende niveauændring siden istiden, og den øvre grænse for holocene strandlinier angives til 170 m, ligesom der gives en beskrivelse af pingo-forekomster.

En kortskitse angiver de fleste navne, der anvendes i bogen, men anmelderen kan dog ikke tilbageholde et suk over den meget forvirrende anvendelse af snart tyske og snart norske navneformer.

Børge Fristrup.

N. P. Rusin: Meteorological and Radiational Regime of Antarctica.

Translated from Russian. Published by the Israel Program for Scientific Translations. Jerusalem 1964. Oldbourne Press, London. 355 s., 96 fig., 221 tabeller. 18×24,5 cm. £ 6.15.0.

Rusins store monografi behandler Sydpolarlandets meteorologiske og klimatologiske forhold og har en grundig gennemgang af områdets strålingsforhold og varmebalance, ligesom de antarktiske oasers specielle klimaforhold bliver gjort til genstand for en nærmere undersøgelse. Bogen er i den russiske originaludgave udkommet i 1961 og bygger således i alt væsentligt på observationerne under det internationale geofysiske år og medtager naturligvis ikke de senere års observationer. Bogen er den til dato mest omfattende klimatologiske håndbog over Antarktis, og det må fra geografisk side hilses med glæde, at det nu er muligt at få den i en engelsk udgave.

Børge Fristrup.

Günter Wagner: Klimatologische Beobachtungen in Südostspitzbergen 1960. Ergebnisse der Stauferland-Expedition 1959-60. Herausg.

von Prof. Dr. Julius Büdel und Dr. Alfred Wirthmann. Heft 10. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1965. 80 s., 24 fig., 11 billeder. 17,5×25 cm. 26 DM.

Det foreliggende bind af Stauferland-Ekspeditionens rapporter giver dels en kort rapport over de meteorologiske målinger, der iværksattes på Barentsøya i perioden 24. juni-27. august 1960, og dels en gennemgang af vejr-situationen i observationsperioden, delvis baseret på norske og tyske vejrkort for samme periode. Den korte observationsserie giver kun få muligheder for mere vidtgående slutninger, det fremgår dog af observationerne, at sommeren 1960 i dette område har været relativt varm og stabil.

Børge Fristrup.

P. D. Astapenko: Atmospheric Processes in the High Latitudes of the Southern Hemisphere. Translated from Russian. Published by the

Israel Program for Scientific Translations. Jerusalem 1964. Distr.: Oldbourne Press, London. 286 s., 80 fig. 18×24,5 cm. 63 sh.

Der foreligger i forvejen fra det israelske oversættelsescenter en række russiske glaciologiske og oceanografiske værker oversat fra russisk til engelsk. Nu er også Astapenkos store monografi over den antarktiske atmosfæriske cirkulation blevet oversat. Gennem litteraturhenvi-sninger og citater har man efterhånden dannet sig et billede af denne vigtige af-handling, og den skuffer ikke ved nærmere gennemsyn. Medens den nordlige polare cirkulation takket være russiske, amerikanske og canadiske under-søgelser er nogenlunde kendt og kortlagt, så har det antarktiske observa-tionsmateriale før det internationale geofysiske år været for spredt og for tilfældigt til at drage mere vidtgående konklusioner. De sidste års mange

overvintringsstationer og det store observationsmateriale fra transantarktiske flyvninger og ekspeditioner har tilvejebragt et sådant materiale, at det nu er muligt at give en generel fremstilling af Sydpolarlandets meteorologi, ligesom bogen også behandler principperne for vejrforudsigelser både til brug for flyvninger og for mere langvarige prognoser for skibsfart og slæderejser.

Efter en kort, men klar gennemgang af Sydpolarlandets geografi behandler Astapenko de antarktiske vejrtyper med en detaljeret redegørelse for cyklonforekomster, hyppigheden af vandrende cykloner og deres baner. En gennemgang af meridionale og zonale luftbevægelser viser bl. a. forekomsten af en mere eller mindre stationær antarktisk anticyklon, ligesom det fremgår af observationsmaterialet, at troposfæriske jet streams er relativt hyppige, de er således i 1958 iagttaget i over 20 tilfælde ved Sydpolsstationen, og kun i 2 af årets måneder blev der her ikke observeret jet streams.

Astapenko har deltaget i arbejdet på den antarktiske vejrcentral, hvor meteorologer fra USA, USSR, Frankrig og Australien samler alle antarktiske observationer og udarbejder vejrkort til brug for al antarktisk aktivitet. Det store erfaringsmateriale herfra er udnyttet i en række kapitler om vejrvarsling og principper for udarbejdelse af vejrkort over området.

Bogen er naturligvis først og fremmest skrevet for meteorologer, men den rummer så meget geografisk stof vedrørende dette relativt lidet kendte område, at den i høj grad må studeres også af geografer. Tryk og papir er godt, dog er en række figurer og kort så gnidrede, at det ikke er muligt at aflæse talværdier for stationer inde på kortet. *Borge Fristrup.*

R. Brewer: Fabric and Mineral Analysis of Soils. John Wiley and Sons, London 1964. 470 s., 133 fig., 3 tabeller. 113 sh.

Ligesom sedimentologien har også pedologien i de senere år gennemløbet en voldsom udvikling, og også her er terminologien vokset ud over alle grænser. Texture, structure, fabric, peds, plasma, cutan s-matrix, pedality og pedological features og mange flere terms, der så igen inddeles i flere klasser, der igen inddeles i underafdelinger. Hermed er man kommet så langt ud, at man ganske mister overblikket, og det bliver sværere at danne sig et billede af et bestemt materiale.

En vis systematisering og klassificering af jordbundstyper er naturligvis en nødvendighed, men det er anmelderens erfaring, at jo finere og mere detaljeret man gør en sådan systematik, desto sværere er det at få det til at passe med iagttagelserne i naturen. En inddeling med store rubrikker eller allerhelst en rammeinddeling giver nu en gang det bedste overblik over variationerne inden for en større materialegruppe.

Kaj Hansen.

Atlas Nacional do Brasil. Udgives af „Conselho Nacional de Geografia“, Rio de Janeiro. Under udgivelse.

Brasilien omfatter et så rigt differentieret område og rummer så mange uudnyttede muligheder inden for næsten ethvert felt, at den geografiske forskning i dette land praktisk talt har ubegrænsede muligheder, uanset hvilken side af geografien, der er tale om. Lykkeligvis ejer Brasilien

samtidig en stor stab af dygtige, til dels fremragende geografer, hvis forskningsresultater er til gavn for al geografisk videnskab, men som desuden af en fremsynet statsadministration længe har været brugt som grundlag for erhvervslivets udbygning og planlægning i landet.

Det må derfor hilses med stor tilfredshed, at brasiliansk geografi nu er gået ind i det meget store arbejde, det er, at gøre denne forskningsresultater tilgængelige i form af et nationalt atlasværk. Dette bliver ifølge sagens natur af anselige dimensioner og udkommer i 2 hoveddele, nemlig:

1. Brasil Geral (hele Brasilien).
2. Brasil Regional (Brasilien delt i 6 regioner: Norte, Melo Norte, Nordeste, Sudeste, Sul, og Cento-Oeste).

Alle kort er ledsaget af udførlig tekst, grafiske fremstillinger, tabeller, profiler, specialkort o.s.v. til yderligere belysning af de behandlede forhold. Af praktiske grunde udgives kortene som løse blade, ligesom tilfældet også er ved mange andre nationalatlas. Ved oversigtskort over hele landet er den mest anvendte målestok 1:10.000.000; en del bikort viser oversigter i 1:25.000.000, mens et stort antal specialkort har større målestok.

Udgivelsen af 1. del (Parte Geral) blev påbegyndt i november 1963, og 2. del (Parte Regional) ventes at komme fra januar 1966.

Parte Geral omfatter følgende kortgrupper: 1. Brasil Politico (5 hovedkort), 2. Brasil Fisico (11), 3. Brasil Demográfico (6), 4. Brasil Económico (20), 5. Brasil Sócio-Cultural (7), og 6. Posição Internacional (3).

De allerede foreliggende kort, alle i klare og velvalgte farver, belyser vidt forskellige emner. Et par eksempler: Et kort i 1:10.000.000, der giver en oversigt over de bioklimatiske regioner, fremtræder med ikke mindre end 20 signaturer, men i kun 6 farver. Trods de mange signaturer et letoverskueligt kort, fordi farverne mest optræder i striber i varierende bredde. Et klimatisk oversigtskort efter Köppen gør sammenlignende refleksioner mulige. Et andet kort i 1:10.000.000 viser prikker for den erhvervsaktive befolkning, 1 prik for 3.000 indb., og med prikkernes farver denne befolkningsfordeling på erhvervsgrupper; kortet er suppleret med diagrammer. Prik kort over landbrugsprodukter, 26 på én korts side, på 9 kort i 1:25.000.000, er suppleret med 10 diagrammer over produktionens og det dyrkede areals udvikling i de seneste 10 år. Et kort i 1:10.000.000 over jernbaner, sejlbare floder og havnetyper er ledsaget af specialkort over havnenes trafik, jernbanenettets tæthed og jernbanerne i kernelandet omkring São Paulo - Rio de Janeiro samt et diagram over længden af jernbanenettet. Andre kort belyser bl. a. land use, jordbundsforhold, by- og landbefolkning, kystformer og fastlandssokkelen, den geomorfologiske inddeling, indenrigshandel, vej- og luftfartsforhold, en erhvervsgeografisk regionalinddeling m. m.

Atlas Nacional do Brasil bliver en uvurderlig og hårdt tiltrængt kilde til viden om det halve Sydamerika. Det koster en kraftpræstation af brasiliansk geografi, men betyder en væsentlig landvinding for tilgængelig viden om det geografiske mønster, specielt i Brasilien, men med store linier til andre regioner i troperne og i tropernes nærhed. Der er al grund til at ønske både Brasilien og den geografiske forskning til lykke med dette værk.

Aage Aagesen.

Robin Fedden: Syria and Lebanon. 3. ed. John Murray, London 1965. XII/276 s., kort, fotos, bibliografi og index. 14,5 x 22,5 cm. 35 sh.

Robin Fedden er en af de akademisk skolede og politisk begavede engelske rejsende, som ved deres iagttagelser og beskrivelser har skabt et stimulerende og forklarende tilgængeligt materiale om samfundene i den arabiske verden. Som Lawrence er Fedden tryllebunden af stedet og dets folk, deri ligger en svaghed med hensyn til konklusioners og generalisationers validitet, som imidlertid opvejes ved den intense og ofte næsten pedantiske indleven sig i detaljen, der formentlig er en nødvendig forudsætning for at begribe sammenhængen mellem begivenheder, nutidige som historiske, i dette socialt og økonomisk komplekse hjørne af verden.

Bogens kapitler er strejftogter i Stor-Syriens historie bygget på egne iagttagelser af steder knyttet til vigtige epoker som den fönikiske handels opblomstring, pax Romana, Byzants og kirkestriden, Umajjadernes khalfat i Damascus, korsfarertiden, det tyrkiske herredømme og det 20. århundrede.

Det er i beskrivelsen af disse steder, bogens styrke ligger; i den skildres miljøerne, den levantiske kystslette, Libanons bjerge, Bk'aa-dalen, ørkenen og oasen. Den syriske eukumene opleves næsten sanseligt igennem Feddens rigt nuancerede og sprogligt præcise skildring. Det historiske snit lægges derefter, så at det blotter væsentlige træk af hændelsesforløbet fra stedets storhedstid til dets nutidige indhold af mennesker og menneskelig aktivitet. Til det bedste i bogen hører skildringen af Libanon bjergene med de kristne maronitter som Byzants jog bort fra det centrale Syrien, og som i bjerglandsbyerne modstod tyrkerne i 500 år, og som nu er den magthavende befolkningsgruppe i staten Libanon. Til det ringeste hører afsnittet om det 20. århundredes politiske og økonomiske omvæltninger. Fedden er syrernes mand, og kan dårligt forlige sig med det klassiske Syriens deling i mandatperioden og i efterkrigstiden.

For den, som ønsker at trænge ind i det syriske problem, det eruptive politiske klima, instabiliteten, de ustandselige revolter og modrevolter, fattigdommen trods rigdom i ressourcer, er Feddens arbejde at anbefale.

Per Kongstad.

Unesco: Land Use in Semi-Arid Mediterranean Climates. Unesco/International Geographical Union Symposium Iraklion, Greece, September 1962. Arid Zone Research XXVI. 170 s., ill. 21 x 27 cm. 20 sh. (København: Munksgaard).

Denne „kongres“ publikation indeholder 23 foredrag og diskussionsindlæg i tilslutning dertil og slutter sig indholdsmæssigt til de øvrige Unesco publikationer om karakteristik og udnyttelse af aride og semi-aride områder. Hovedparten af foredragene vedrører arealanvendelsen i semiaride zoner i Middelhavsområdet. Eksempler fra Kaukasus (USSR), Australien og Andesbjergene indgår dog også. Mange af disse „cases“ er overordentlig korte, professor Amirans „Land use in Israel“ skiller sig derfor ud ved at være en bredere anlagt oversigt over Israels landbrug. I et mindretal af foredragene behandles klassifikatoriske spørgsmål som

f. eks. klimatiske kriterier ved afgrænsning af aride og semiaride områder og afgrænsning af arealklasser, som bør indgå i kortlægning af arealanvendelsen i aride områder.

Et enkelt indlæg drejer sig om anvendelse af basic-non-basic synspunktet og input-output analyse til bestemmelse af den optimale erhvervskombination i områder, hvor vand er den afgørende knaphedsfaktor.

Per Kongstad.

Efraim Orni & Elisha Efrat: Geography of Israel. Israel Program for Scientific Translations, Jerusalem 1964. Distr. Oldbourne Press, London. VI+335 s., 139 fig. + 1 indlagt kort. 18 × 25 cm. 54 sh.

I betragtning af den interesse, Israels udvikling har vakt mange steder i verden, har det været en stor mangel, at der ikke har eksisteret nogen samlet fremstilling af landets geografi på et ikke-hebræisk sprog. Med det foreliggende værk, der er en omarbejdet udgave af en hebræisk lærebog, må dette savn siges at være afhjulpet. Læserne finder her grundig og up-to-date viden om næsten alle sider af Israels geografi.

Når dette er sagt, må det dog tilføjes, at man kunne have ønsket, at pladsen havde været udnyttet lidt anderledes. Selv om en historisk orientering er uundværlig for forståelsen af det moderne Israel, så er 45 sider dog meget at anvende på et afsnit om arkæologi og historie (heraf halvdelen om tiden før den zionistiske indvandring), især da der også i de øvrige kapitler gives mange historiske oplysninger. Til gengæld behandles industrien på kun 7 sider, og serviceerhvervene på det samme. Den læser, der ikke blot ønsker viden om, hvad der findes hvor, men også en forståelse af de helt specielle træk ved dette samfunds fungeren i regional henseende, vil helt savne en samlet vurdering heraf.

Forhåbentlig bliver de politiske forhold i denne del af verden en dag så afspændte, at en sådan bog kan skrives mere upartisk.

Bogen, der rummer 15 siders bibliografi, vil i alt fald være uundværlig ved studiet af Israel.

Sven Illeris.

Charan Singh: India's Poverty and its Solution. Asia Publishing House, London 1964. XX + 527 s., 72 tabeller, 15 x 22 cm. 75 sh.

Bogen er 2. udvidede udgave af „Joint Farming X-Rayed“, dens forfatter jurist og landbrugsminister i staten Uttar Pradesh. Værket er ikke, som 2. udgavens titel kunne lade formode, en afbalanceret gennemgang af Indiens økonomiske problemer, men et kampskrift mod landbrugets og samfundets kollektivering. Charan Singh har været aktivt engageret i udformningen af de indiske jordreformlove og understreger med rette disses betydning for den økonomiske udvikling. Han mener, at den indiske fremtid bør bygges på en stand af frie, selvstændige bønder, og i bogens centrale afsnit søger han at „bevise“, at denne vej er bedre end kollektiviseringens. Bevisets tyngdepunkt er en række til formålet udvalgte statistiske tabeller, der demonstrerer, at produktiviteten pr. arealenhed er mindre i store end i små bedrifter og mindre i USSR end i en række kapitalistiske lande, bl. a. Danmark. Hertil er at sige, at man med lige så stor ret kunne fremdrage eksempler på, at arealproduktiviteten vokser med brugsstørrelsen, og at f. eks. Danmarks overlegenhed over

USSR naturligvis skyldes mange faktorer, ikke nødvendigvis forskellene i ejendomsforhold. Mere overbevisende er argumentationen mod mekanisering i et land, hvor arbejdsløshed er blandt de største problemer. At Charan Singh er stærkt påvirket af visse af Gandhis ideer kommer bl. a. til udtryk i et postulat om, at kunstgødning på langt sigt mindsker jordens frugtbarhed. I afsnittene om industri gør forfatteren sig til talsmand for hjemmeindustrien, som med en beskeden kapitalindsats kan skaffe beskæftigelse til mange. Bogens afsluttende kapitler understreger betydningen af fødselskontrol. Sammenfattende må det siges, at fremstillingen er så ladet med værdidomme, at værket på trods af omfattende argumentation og dokumentation kun kan karakteriseres som pseudo-videnskabeligt.

Steen Folke.

Philippe Pinchemel: Géographie de la France. Tome 1-2.

Tome 1: Les conditions naturelle et humaines. Tome 2: Les milieux: Campagne, industries et villes. Paris (Armand Colin) 1964. 662 s., 94 fig., 89 tabeller, 18,5 x 23,5 cm. 30 F og 25 F.

Forfatteren er en af Frankrigs store, unge geografer, som i dette såvel som i tidligere arbejder for en del har brudt med de gamle franske traditioner og først og fremmest ser Frankrig som et virkefelt for den menneskelige aktivitet. Det fysiske og biologiske grundlag herfor har fået en ret begrænset plads, og det er øjensynligt, at forf. kun betragter dette afsnit som en nødvendig forudsætning for den følgende behandling af den menneskelige aktivitet. Resten af Tome 1 er især helliget befolkningsudviklingen siden 2. verdenskrig og de moderne ændringer i erhvervsstrukturen. Problemerne for Frankrig er her særlig store, idet befolkningen siden 1946 er forøget med dobbelt så mange mennesker som i hele perioden fra 1860 til 1946, og alene i årene 1954 til 1962 er landets befolkning vokset med 8,2%, deraf 5,5% ved fødselsoverskud og 2,7% ved immigration.

Tome 2 beskæftiger sig med milieuerne inden for de to landskabsformer, landbruget og byerne. Landbruget er genstand for en grundig behandling, der omfatter væsentlige forhold som ejendomsforhold til jorden, dennes udnyttelse og de af bebyggelsen og brugsformerne fremgående landbrugslandskaber. Det fremgår heraf, at Frankrig med hensyn til landbruget endnu er ret tilbagestående, og at 40% af jorden trænger til udskiftning. Dernæst behandles industriens placering og udvikling og i sammenhæng hermed bysamfundenes struktur og funktion.

Denne behandling af Frankrigs demografiske og erhvervsmæssige problemer er yderst inspirerende for en moderne kulturgeograf, hvis opgave det må være at se og vurdere de forskellige milieuer, hvori mennesket i dag og endnu mere i fremtiden må være den aktive part, og Pinchemel søger at gøre det klart, at den kommende udvikling ikke alene kan bestemmes af det enkelte individ, men i højere grad af det samfund, hvoraf mennesket er en part, og at det er nødvendigt, at staten i voksende grad gennem planlægning må gribe ind og lede udviklingen i den ønskede retning.

Viggo Hansen.

Carl Birger Troedsson: Architecture, Urbanism and Socio-Political Developments in our Western Civilization. Chalmers Tekniska Högskolas Handlingar, nr. 283 (Avd. Arkitektur), Göteborg 1964. Scandinavian University Books, Munksgaard, København. 313 s., bibliografi. 18 x 24,5 cm. 90 kr. (i Sverige 60 sv. kr.).

I arkitekturen, først og fremmest byernes, finder forfatteren, at den vestlige, kristne civilisation manifesterer sig som et cyklisk udviklingsforløb. Faserne som alternerer op igennem tiden er åndelig universalisme og decentralisation og derefter sekulær universalisme og koncentration. Gennem en arkitekturhistorisk beskrivelse søger forfatteren at vise, hvorledes tænkning, politiske ideer og handling aftegner sig i bebyggelsesepoker svarende til teorien om det cykliske udviklingsforløb, Rom – folkevandring – Karolingerne – Middelalder – Renaissance og enevælde – vor tid.

Per Kongstad.

F. Stuart Chaping, Jr. & Shirley F. Weiss (eds.): Urban Growth Dynamics. In a Regional Cluster of Cities. John Wiley and Sons, Inc., New York and London 1962. X/484 s., index, kort og diagrammer. 15,5 x 23,5 cm. 68 sh. (i Danmark 78,75 kr.).

Amerikanske bystudier, både teoretiske og empiriske, præger øjeblikkets litteratur om urbaniseringen, dens former og drivkræfter. Meget af denne litterære tilvækst er ren landvinding indenfor bygeografien. Tilegnelsen hæmmes imidlertid ofte, fordi fremstillingen er baseret på abstrakte generalisationer i et utilgængeligt teknisk sprog.

Dette arbejde bør først fremhæves for dets tilgængelighed for den matematisk ukyndige og dernæst for dets relevante indhold set fra et dansk synspunkt. Bogen er skrevet af en gruppe på 18 medlemmer med forskellig faglig baggrund og fremtræder som resultatet af et koordineret teamwork. Indholdet kan bedst beskrives som et by-økologisk case-studie. En række byklynger (med danske dimensioner) i the Piedmont Industrial Crescent (Carolinas, USA) er i stærk vækst, og forfatteren søger at besvare spørgsmålet om vækst-potentialet (økonomisk og befolkningsmæssigt) for disse områder under urbanisering ved at undersøge de sociale (og politiske) drivkræfter i urbaniseringsprocessen. Væsentlige problemer heri, f. eks. byplanlæggernes indflydelse på det faktiske forløb og tilbagespillet fra andre besluttende grupper til planlæggerne, diskuteres empirisk. I det sidste afsnit analyseres by-udviklingens fysiske træk, areal-ekspansionen ud fra kendte bymodeller (koncentrisk, sektoral udvikling) med henblik på det fremtidige byareals størrelse og form. Såvel problemstillingen som fremgangsmåden i dette afsnit er lærerig for danske byforskere. Endelig er der gode litteraturhenvisninger til hvert enkelt kapitel.

Per Kongstad.

Klima-Atlas von Niedersachsen. Udg. af Deutscher Wetterdienst, Offenbach a. M. 1964. 85 kort og diagramplancher samt teksthefte på 38 s., 45 x 45 cm. 63 DM.

Atlasset er nr. 6 i rækken af „Klima-Atlanten der Länder“, og det adskiller sig ikke væsentligt fra de foregående. Kortmaterialet er gengivet i målestok 1:1.000.000, og det meteorologiske grundlag er overvejende

målingerne i perioden 1881–1930; dog for visse emner et senere og kortere tidsrum. I tekstefttet oplyses, at den valgte periodes middelværdier ikke afviger væsentligt fra gennemsnitstallene 1911–1960. Kortene viser fordelingen af alle gængse klimadata, men desuden er medtaget enkelte ekstreme situationer – nedbørens fordeling på et enkelt døgn, middeltemperaturen for en særlig kold og en mild januar måned. De sidste kort angiver nogle phænologiske forhold i Niedersachsen. Tekstefttet giver meget nødtørftige kommentarer til kortene og desuden henvisninger til anden litteratur samt en række tabeller over varighed af ekstreme klimaforhold – tørre perioder, antal måneder med temperaturer over middel o.s.v. Et vigtigt forbehold overfor materialet bliver taget i indledningen: man kan ikke forstørre dele af kortene og derefter uddrage detaljerede oplysninger – et indlysende forbehold, men en regel der ofte syndes imod.

Kr. M. Jensen.

P. Thran & S. Broekhuizen: Agro-climatic Atlas of Europe. Elsevier Publishing Company, Amsterdam 1965. 128 kort og 36 tekstsider, 40×43 cm. Pris 95 Hfl.

Atlasset er første del af et trebindsværk „Agro-ecological Atlas of Cereal Growing in Europe“, der er udarbejdet af „Netherlands Grain Centre“. Grundlaget for kortene 1:10 mill. er meteorologiske data fra ca. 700 stationer i Europa incl. europæisk Sovjet.

Efter et enkelt kort, hvor det er forsøgt at sammenfatte de meteorologiske oplysninger i klimatiske regioner, følger ca. 65 kort over temperaturforholdene. Her er foruden månedsmidler samt middelektremer angivet årsamplitude, døgnamplitude, temperaturændringer for bestemte tidsrum i forårsmånederne samt vækstperiodens længde og temperaturer. Dernæst følger kort over fugtighedsforhold og nedbørens størrelse såvel pr. måned som for hele vækstperioden. Alle disse kort er udført således, at tallene står på kortet ved den pågældende station. Materialet er således ikke bearbejdet, og atlasset skal i højere grad fungere som et opslagsværk end som en samling klimakort. Det kan fremføres, at man i denne udførelse ikke lægger mere i kortene, end de enkelte meteorologiske data kan bære, men til gengæld savner læseren fuldstændig den nærmere angivelse af områder med f. eks. store gradienter, som forfatteren muligvis kunne trække ud af oplysningerne på baggrund af et nøjere kendskab til basismaterialet.

De følgende kort er hentet fra Mohrmann og Kesslers behandling af „Waterdeficiencies in European Agriculture“, der udkom 1959, og her belyses evapotranspirationen samt nedbørsunderskuddets størrelse i de forskellige egne. Værket afsluttes også med enkelte oversigtskort med angivelse af nedbørsregioner, isotermer og antal måneder med temperaturer over bestemte værdier.

Tekstsiderne omfatter foruden indledningen en gennemgang i telegramstil af de 76 „climatic sub-provinces“, som Europa deles op i, med oplysninger om klimatiske forhold, naturlig vegetation, vigtigste afgrøder og landbrugstype.

Kr. M. Jensen.

Palle Johnsen: Nord for Zambezi. Om natur og folk i Nord Rhodesia.

Forlaget Fremad, København 1965. 164 s., kort og fotos. 13,5×21 cm. 12 kr.

I malende, ofte næsten jargon-agtig fortælleform får man her en række solide oplysninger af geografisk og især zoologisk art om Nord Rhodesia (Zambia), hvor forf. har arbejdet med problemerne omkring tsetsefluen. Kombinationen af hans fremragende iagttagelsesevne og videnskabelige skoling hæver bogen langt over de gængse rejsebeskrivelser, som den ikke står tilbage for, hvad spændende situationer angår.

Man kan undre sig over midt i den lette, optimistiske stil at møde ret avancerede fagudtryk, som ikke er forklarede.

Ruth Helkiær Jensen.

S. V. Viktorov, Ye. A. Vostokova, D. D. Vyshivkin: Short Guide to Geo-Botanical Surveying. Pergamon Press, Oxford 1964. 158 s. 15×23 cm. 63 sh.

Denne bog, der udkom i Moskva 1959, er et resultat af de mange undersøgelser, der nødvendigvis må gøres i Sovjetunionen forud for inddragelsen af store nye landbrugsområder på jomfruelig jord; også den stærkere udnyttelse af såvel skovene som mosernes tørvereserver forudsætter en omfattende kartering.

Guiden bygger på kendskab til kartering og til et vist antal planter, men i øvrigt synes den at være meget elementær og noget omstændelig. Kortlægningsmetoder gennemgås med specielt sigte på skove, nye landbrugsområder, moser og tundra, men det er alment gyldige fremgangsmåder, og man kunne nok få enkelte „hints“ forud for planlægningen af et feltarbejde også på hjemlige områder.

Kr. M. Jensen.

Otto A. Jäger: Antiquities of North Ethiopia. F. A. Brockhaus, Stuttgart 1965. 130 s. med talrige illustrationer. 15×21,5 cm. 16 DM.

Kristendommen kom til Etiopien allerede i det 4. årh., og som en kristen enklave i Afrika har landet kunnet bevare sit religiøse særpræg til trods for islams stærke fremtrængen. Otto Jägers kunsthistoriske guidebog fører læseren til Etiopiens kendteste historiske og religiøse steder. Forf. beskriver talrige kirker og klostre, vægmalerier, ikoner, hellige bøger og ikke mindst lokaliteter som Gonda, Tana Sø-området, Axum, Yeha, Debre Damo og Lalibela. Bogen giver en kortfattet, men koncise oversigt over Etiopiens kulturhistoriske skatte, og talrige grundplaner og illustrationer letter forståelsen.

Merete Rentsch.

Leo Frobenius & Hugo Obermaier: Die afrikanischen Felsbilder.

Hadschra Maktuba. Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, Graz, Østrig 1965. 82 teksts. inkl. litteraturliste, 160 pl., delvis i farver, samt kort. 27×35,5 cm. 200 ØS.

Hadschra Maktuba er det tredje bind af Leo Frobenius' storværk „Die afrikanischen Felsbilder“, som nu foreligger i ny og meget smuk udgave. Dette bind står fuldt på højde med de foregående to bind, Madsimu Dsangara og Ekade Ektab, som er anmeldt i Geografisk Tidsskrift, 63. bind - 2. halvbind.

Hadschra Maktuba udkom første gang i 1925. Den nye udgave er suppleret med et afsnit af F. E. Resch, hvori der gøres rede for den nyere forsknings syn på de afrikanske klippemalerier. *Merete Rentsch.*

A. Austin Miller: The Skin of the Earth. University Paperbacks. Methuen, London 1964. 200 s., 67 fig., 13 x 21 cm. 9/6 sh.

Denne nyttige bog fra 1953 er nu fremkommet i en såkaldt paperback-udgave til en billig pris. Den opgave, der er stillet af forfatteren, går ud på at analysere morfologiens, klimatologiens og hydrologiens store observationsmateriale for at fremskaffe mere eksakte beskrivelser i naturgeografien. Bogen er beregnet for 2.-3. års studenter, og den er bygget op som en række interessante opgaver, hvor målingerne er forelagt, og analysens princip er skitseret. Som eksempel kan nævnes karakteristikken af relieffet ved hjælp af profiler, hældninger og hypsometriske kurver, analysen af nedbørsobservationer ud fra variation, effektivitet og tilstrækkelighed i forhold til fordampning.

En gennemarbejdning af bogen kan ikke undgå at skærpe læserens teknik, og desuden har man fået en hel del kontant viden.

Kr. M. Jensen.

Indgået til redaktionen:

Dansk Tidsskrift Index. Systematisk fortegnelse over indholdet af ca. 300 danske og en del nordiske tidsskrifter. 50. årg. 1964. Udg. af Bibliotekscentralen, København 1965. XX/142 s. + emne- og forfatterregister. 18 x 24,5 cm.

Børge Fristrup: Indlandsisen. Rhodos Bogforlag, København 1963. 240 s., fotos og kort. 16,5 x 24,5 cm. 42 kr.

George Howard Darwin: The Tides and Kindred Phenomena in the Solar System. W. H. Freeman and Co., San Francisco and London 1962. 378 s., 43 fig. 14 x 20 cm. 2,75 \$.

Almgeographie. Kolloquium Rottach-Egern 1962. Zusammengestellt von Prof. Dr. Wolfgang Hartke und Dr. Karl Ruppert. Forschungsberichte 4, Deutsche Forschungsgemeinschaft. 1964. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden. 144 s., ill. 15 x 22 cm. 18 DM.

Kenneth A. Kershaw: Quantitative and Dynamic Ecology. Edward Arnold, London 1964. 183 s., ill. 15 x 23,5 cm. 30 sh.

H.-J. Teschke: Wörterbuch der Geowissenschaften. Russisch-Deutsch Akademie-Verlag, Berlin 1964. 424 s. 17 x 24 cm. 25,50 DM.

Wilfred Thesiger: The Marsh Arabs. Longmans, London 1964. 242 s., 109 fotos, 3 kort. 14,5 x 22 cm. 36 sh.

Richard S. Thoman & Donald J. Patton: Focus on Geographic Activity. A Collection of Original Studies. McGraw-Hill Publishing Comp., New York, San Francisco, Toronto, London 1964. 199 s., ill. 18 x 25 cm. 46 sh.

Geografforeningen.

Møder i sæsonen 1964-65:

1. Professor, dr. phil. *Axel Schou*: Klimatisk geomorfologi. Mandag den 14. september.
 2. Professor, dr. phil. *Niels Kingo Jacobsen*: Landbrugsgeografi og regional planlægning i de sønderjyske marskegne. Mandag den 19. oktober.
 3. Afdelingsleder, dr. *Frits Hastrup*: Danske landsbyer. Mandag den 23. november.
 4. Lektor, mag. scient. *Merete Rentsch*: Østafrika i dag. Mandag den 14. december.
 5. Universitetslektor, cand. polit. *Erling Olsen*, M.F.: Geografi, Økonomi og Regional Science. Mandag den 8. februar.
 6. Professor, dr. jur. *Verner Goldschmidt*: Social struktur og fysisk omverden. Mandag den 15. marts.
 7. Amanuensis, cand. mag. *Ole Karup Pedersen*: International politik og de fysiske omgivelser. Mandag den 12. april.
 8. Ordinær generalforsamling og professor, dr. phil. *Kjeld Winding*: Historie og geografi. Mandag den 3. maj.
-